

Mevcut evrenin bir yaratanı vardır

<"xml encoding="UTF-8?">

NİSAL

Rahat bir kalp ve tam bir teveccühle sakin bir yerde oturup bu, coşkun evreni önünüze koyup, onun deresiyle tepesiyle uzağıyla yakınıyla, içerisiyle dışıyla büyüğüyle küçüğüyle şöyle bir gözden geçirmektesiniz. Sonsuz bir feza, dahşet verici yığın yığın yıldızlar, nur saçan güneşler, yıldızlar ve gezegenler.

Yakına gelemim yer köresi ve onun kırmızı ufukları, ağaçlarının birbirine dolaştığı ormanlar, dalglanan denizler, geniş çöller, canlı varlıklar ve onların organik yapıları

yaşantı ilişkileri ve onların uzun uzadıya olan düşünceleri, unsurlar ve bileşimler, yığınlanmış aatomlar ve sayısız molüküller, bireysel ve toplumsal çalışmalarla onların şaşırtıcı değişimleri ve gelişmeleri, kısacası aklın müşahide etmesinden akılların hayrete kapıldığı bu güzel düzeni tamaşa edip, gördüğümüz her şeyi kalp ve zihninizde sitok etmektesiniz.

İşte bu sırada birden farkına varıyorsanız ki bütün bu gördüklerinizi bir ayine üzerinde görmekteseniz, sandığınız gibi doğrudan doğruya onların kendilerini görmüyorsunuz "

Dipnotlar

türden düşünceler olduğunu görmekteyiz. Allah'ı ya göklerde ve onlardan da yukarıda aramaktdılar ya da alemin başlangıcında.

Aziz okur şimdiden şunu bilmelidir ki: Hakiki yaratıcı, gerçek peygamberlerin tanıttığı ve islam hikmetinin tanımladığı Allah, ne göklerde dir ne yerde, ne göklerin üstündedir ne de karanlıkların içinde, ve ne de alemin başlangıcındadır.

O, bütün zamanlarda, bütün mekanlarda olan ve her şeye ihatesi olan bir varlıktır.* "Nere

dönseniz orası Allah'ın yüzüdür,* O göklerde de Alla'tır yerde de* Nerede olursanızsa olun o sizinle beraberdir* Bilin ki; Allah kişi ile kalbi arasına hail olur*" (Kur'an'i Kerim ayetleri)

Bakara 115, En'am: 3, Hadid: 4, Enfal: 24

- Bu misalı zikretmekten iki maksad güdülmektedir:

a) Şuna ilaveten ki, Allah'u Teala'nın zatını, evrende bulunan fenomenlerden biri veya makan boyutunun sonunda yeralan, ya da rölü evereni bir anda başlatmaktan ibaret olan bir varlık olarak tasavvur etmemekle birlikte nesnelerin varlıklarının Allah'ın varlığına oranla hakiki varlıklar olarak sayılamayıp kendilerinden daha fazal o'nu gösteren görüntüler türünden olduklarını vrugulamaktır. Hakiki olmak açısından nesnelerin Allah'ın zatına olan oranı gibidir.

Normal felsefe yönteminde genellikle, nesnelere varlık isbatlediğimiz gibi Halk Teala'nin de bir varlığı olduğunu isbatlıyoruz. Ama şu farkla ki, Allah'ın varlığı, kendi zatiyla kaim olan, gayri mütenahi, ezeli ve ebedi olan bir varlıktır. Nesnelerin varlıklarıysa, onunla kaim olan, ondan kaynaklanan, sınırlı ve hadis olan varlıklardır. Fakaat varlığın hakikatı açısından Tea'la'nın zatiyla diğer nesneler arasında bir fark olmadığı kaydedilmektedir.

Ancak irfan ehlinin ve güçlü bürhanla teyid edilen Sedr-ül Müteellihin'in yönteminde nesnelerin varlıkları yokluğa oranla varlık sayılmaktadır ama Allah'ın zatına oranla varlık sayılmamaktalar. Allah'ın zatına oranla, gölgenin gölge sahibine, fotoğrafın, fotoğraf sahibine olan oranı gibidirler

Mevlana bu konuda güzel bir misal zikrediyor:

Yukarıda bir kuş uçuyor onun gölgesi de
Tolrak üzere hareket ediyor uçarcasına bir kuş misali
Ahmet biri o gölgenin avcısı olur koşuyor o denli ki gücsüz kalır.

Şundan habersiz ki, o gökteki kuşun gölgesidir.

Şundan habersiz ki o gölgenin aslı nerededir?

Ok atıyor onun gölgesine doğru Aramada haybesi boş oluverir.

Aflatun maddi ve cüci bireylerle kendi kail olduğu genel ve melekuti misallari "Eflatun'un ideleri"
mukayese ederken daha güzel bir misal zikrediyor:

O şöyle diyor: Farzediniz ki, bir grup insanların yaşantılarının ilk başından bir mağara içerisinde yüzleri mağaranın duvarlarına ve arkaları da mağaranın kapısına dönmüş olarak zencirlerle bağlanmışlardır. Onların arkalarından bir duvar çekilmiştir. Duvarın da ötesinde ateş

yakmışlardır. O ateşinde ışığı bu adamların önlerinde bulunan duvara düşmektedir.

Bu durumda bazı insanlar ellerinde bir takım şeyler taşıyarak mez duvarın arkasından geçmekte, onların gölgeleri ise karşıdaki duvara düşmektedir. Bu tutsaklar da -ki ömürlerinin ilk başından anılan durumda olup, yalnızca önlerindeki duvarı görüyor ve yürüyerek gölgeleri icad eden insanlardan tümüyle habersizdirler- bu gölgeleri görmekte,

Açıktır ki onlar bu gölgeleri kesin olarak hakikat sayacaklar ve bundan asala şüpheye düşmüyeceklerdir. Ama eğer bu tutsak insanları serbest bırakırlar, onlar da ateşi ve mağaranın dışarısını görür ve gölge ve gölge sahibin kanunundan haberdar olurlarsa, hakikatın başka şeyler olduğunu anlarlar. Böylece de kendilerinin şimdiye kadar gördükleri şeylerin hakikatın gölgeleri olduklarını ve hakikatın özü olmadıklarını farkedebilirler.

Eğer konunun daha açıklığa kavuşması için bu günkü araç ve gerçerle bir örnek vermek istersek şöyle bir misal zikredebiliriz: Farzeden yaşantılarının ilk başından büyük bir yerde bir grup insan tutsak tutulmuşlardır. Onlar ne bir insan, ne bir hayvan, ne de dağ, taş, güneş ve yıldızlar gibi herhangi bir şeyi müşahade etmemekte. Onların bütün yaşantı gereksinmelerinin otomatik araçlarla temin etmemekte. Ancak devamlı olarak, onlara, ormanların, dağların, çöllerin, insanların, hayvanların insanların yaşadığı şehirlerin filimleri gösterilmektedir. Onlar ise kendilerine gösterilenlerin filminden ibaret olduğunun farkında değildirler.

Bir süre böylece devam ettikten sonra onları serbest bırakıp filmde gördükleri şeylerin gerçekleri onlara gösterilir. Acaba bu durumda onların önce seyrettikleri şeyler hakkındaki görüşleri ne olacaktır? Acaba onların görüşlerinde hiç bir değişme olmaz mı? yoksa aksine şimdiye kadar gördükleri şeylerin tümünden yalan şeyler olduğunu anlarlar ve böylece bütün düşüncelerinin boş şeyler olduğunu anlarlar.

Aynen efsanaları dinleyip gerçek tarih olduğunu sanan sonra da bütün duyduklarının yalan efsanelerden başka bir şey olmadığını anlayan kimsenin düşüncelerinde meydana gelen değişimler gibi. Ya da üçüncü bir ihtimal söz konusudur. Şöyle ki şimdiye kadar gördüklerinin hakikatın görüntüleri olduğu dolayısıyla tümünden de yalan olmadığını, fakat hakikatın da kendisi olmadığını anlarlar. O halde, şimdiye kadar gördükleri şeyleri doğrudan gördüklerini, ancak yalnız hayellere kapıldıklarını anlarlar. Onların düşüncelerinde değişme meydana gelecektir.

Ama önce gördükleri şeylerin bir rüya ve hayel türünden tümünden yalan ve aslı olmuyan şeyler olduğunu şeklinde değil, aksine gördükleri şeylerin gerçekliği olduğu fakat bu gerçekliğin kendileri dışında olduğunu farkederek. Yani gözlerinin bir hata yapmadığını ve gördükleri şeyleri gerçekten doğru olarak gördüklerini, fakat gördükleri şeylerin hakikatı üzerindeki hüküm ve akıl yürütmelerinin yanlış olduğunu anlar ve bunda bir değiştime ve doğrultma yaparlar.

Bundan sonra onların gördükleri şeyler hakkındaki hükümleri onların ayrı şeylerin görüntülerinden ibaret olduğuna dönüşür. Bundan sonra o gördükleri şeyler gerçeklik ve bağımsızlıktan soyutlayıp diğer şeylerin olduğuna hükmederler. Kur'an'ı Kerim'de çok kısa olmakla birlikte çok derin anlam taşıyan bir ifade bulunmaktadır. Kur'an'ı Kerim yalnızca Allah'ın hak diğerlerinin ise batıl olduklarını buyurmaktadır.

Kur'an'ı Kerimde hak kelimesi bir çok yerde kullanılmıştır ve hak ve hakikatlıktan nasip alan her şeye hak denilmiştir. Ancak bazı ayetlerde haklığı yalnızca Allah'a mahsus kılmıştır. Yani yalnızca Allah'u Teala'nın "her yönüyle" hak olduğu belirtilmiştir () Bkz. Yunus Suresi: 30 ve 32, kahif Suresi: 44 özellikle de, Hac Suresi: 6 ve 62 Nur Süresi: 25 ve Lokman Suresi: 30 Kur'an'ı Kerim yaratıklara "ayetler" terimini kullanır. Bu tabirde bir ince nokta vardır. O da Şu ki; eğer bir kimse yaratıkları oldukları gibi idrak ederse, onlarda Allah'u Teala'yı aynen bir aynada varlıkları gördüğü gibi görür. Yani onların gerçeklikleri Allah'ın görüntülerinden ve tecellisinden gayri bir şey değildir.

Rağıp Müfredat-ül Kur'an adlı kitabında ayet kelimesinin açıklamasını şöyle yapıyor: "Ayet açık elamet demektir. Bunun hakikatı şöyledir: Her şeyin bir diğer bir şeyle beraber olan kendisi kadar belirgin olmayan görüntüsü vardır. Biri onlardan zahir olanı idrak ettiğinde bizzat olmasa dahi ötekisinin de idrak edilmiş olduğu anlaşılır.1

Bir binanın kendini yapan ustaya olan delaleti gibi normal bir yapının kendini yapana olan delaletiyle, örneğin bir fotoğrafın kendi sahibine olan delaleti arasında fark vardır.

Birincisinde delalet eden şey fikrin yapıdan yapana intikal etmesine sebep oluyor. Yani bir çeşit fikir yürütme eylemi zihnin bir şeyden diğer bir şeye geçmesine sebep oluyor, ama ikincisinde zihin doğrudan doğruya delilden delalet edilene geçiyor ve hatta bazan delilin kendisinden gafil bile kalınıyor. Bu açıdan aynen bir aynaya benzemektedir. Yani bu geçişte tefekkür etmeğin ve delil getimeğin bir fonksiyonu söz konusu değildir.

Başka bir örnek olarak da lafızla manasını verebiliriz ki, insan lafzı işittiğinde asla lafza teveccüh etmeksizin zihni manaya geçiyor, öyleki sanki mananın zihne intikalında lafzın araçılığı söz konusu değildir ve konuşan manayı doğrudan doğruya dinleyenin zihninde icad etmiştir.

Ey kalplerin miknatisi her şey bir ibaretten ibarettir mana sensin. İşte islam arifleri bu manalara istinaden kendi açıklamalarında evreni Allah'ın bir aynası mesabesinde kabul ederek evrenin Allah'a olan delaletinin normal bir yapının yapana olan delaletinden daha yüce olduğunu elirtmişlerdir.

Cami şiirinde şöyle diyor:

Bizim güzel şahidimiz cihan ayinedir.

Öyleyse seyret O'nun yüzünü her aynada.

Elbette normal halkın hatta normal felsefe ehl-i açısından cihanın Allah'a olan delaleti normal bir yapının kendini yapana olan delaleti türündedir. Yani bu insanlar ancak bu denli bir bağlantıyı idrak edebilmekteler. Ama ariflerin ve Hikmet-i Mütealiyeyle aşına olan özellikle de varlık meselelerini olduğu gibi kavrayan filozoflara göre evrenin Allah' olan delaleti bundan çok yücedir.

Bu felsefe yöntemi açısından cihan Allah'ın görüntü ve zuhurunun özüdür onu gösteren başka şeyler değil. Yani görüntü ve ayine olmak onların zatının özüdür. Eğer insan için böyle bir tevfiğk hasil olur ve insan yaratıkları, oldukları gibi idrak ederse, işte o zaman anlar ki, mutlak olarak hak olma özelliği yalnızca Allah'a mahsustur.

"Yakında biz onlara kendi ayetlerimizi ofakta ve kendi nefislerinde göstereceğiz taki onlara onun hak olduğu açıklansın"

Fussilet: 53

Hız. Ali (a.s) da işte bu anlama işaret ederek buyurmuştur:

"Ben her ne gördümse, ondan önce de, sonra da ve onunla beraber de Allah'ı gördüm".

Ünlü arif İbn-i Fariz de şiirinde şöyle diyor:

Her bakıcıya onun tecellisiyle vucud zuhur etmiştir.

Ben her görülende onu kendi görmesiyle görüyorum.

b) Metinde zikrdilen misladan ikinci maksad, Allah'ın varlığına itikad etmenin tabii ilimlerin incelediği, tabii nednelerle ilgili ilmi hesaplarımızda bir değişiklik icad edep etmediğini ve yine acaba nesnelerin tabii ve maddi etmediğini ve yine acaba nesnelerin tabii ve maddi nedenlerini bilmek, bizi Allah'a inanmağa bir değiştirme meydana getirip getirmediğini bilmektir.

Bilindiği üzere, bilimlerin işi nesnelerin eserlerini, bileşimlerini ve onları meydana getiren tabii sebepleri araştırmaktır. Bilim örneğin yağmur, veya kanser hastalığı gibi özel bir fenomeni meydana getiren nedenlerinin ve etkilerini bulmağa çalışıyor. Yağmur meydana getiren nedeni sonra da o nedenin nedenini ve daha sonra da üçüncü nedenin nedenini ve böylece... bu nedenleri zencirini keşfediyor. Şimdi ise Allah'a inanmanın bu bilimsel hesaplarda etkisi olup olmadığını incelemek istiyoruz.

Yani acaba Allah'a inanmak, istiyoruz. Yani acaba Allah'a inanmak, örneğin yağmurun bir maddesel! nedeni olduğunu reddetmemizi gerektirir. Veya farzen onun yağmurunu bir maddesel! nedeni olduğunu reddetmemizi gerektirir. Veya farzen onun bir maddesel bir nedeni olduğunu kabul etsek bile yağmurun nedenin maddesel bir nedeni olmadığını mı kabul etmemizmi gerekir ya da onun da maddesel bir nedeni olduğunu kabul etsek, bilahere bu maddesel nedenleri bir yerde son buldurmamız ve Allah'ı bu nedenlerin başında karar vermemiz mi gerekir? Acaba maddesel nedenleri bir yerde son buldurmasak, Allah'ı inkar etmiş oluruz mu?

Dolayısıyla da bilimler ancak belirli bir sınıra kadar maddesel nedenleri tanıtabilirler yoksa, her bir maddesel neden için ayrı bir maddesel neden peşinde olurlarsa, felsefe anlayışıyla ters düşüyorlar, yoksa böyle değildir ve Allah'a inanmak, bilimsel hesaplarda ve maddesel nedenlere inanmakta hiç bir değişmeye yol açmıyor?

Bu soruların cevabı şudur ki, Allah'a inanmak bilimsel çalışmalar ve maddesel nedenleri kabul etmekle hiç bir çelişkisi yoktur. Zira önce de belirtildiği üzere, Allah'a inanmak yalnızca evrenden istiklal ve kendi zatıyla kaim olma özelliğini alıyor,ve böylece evrenin kıvamını sağlayan bir gücün var olduğunu, evrenin bütün mekansal ve zamansal boyutlarıyla ve bütün maddesel nedenleriyle ve bilahere bütün içeriğiyle aynı oranla ondan kayanklandığı ve ona bağlı olduğu anlaşılır. Allah'u Teala'yı evrende bulunan nedenlerin biri haddine indirgeyip onu da nedenlerden

biri gibi saymak onu kendi yaratıkları grbuna dahil etmek olur. Bu taktirde de artık o vacib-ül vücud değil, vacib-ül vücudun yaratığından biri olur.

Ordaçağ ve hatta yeni çağ Avrupasının mezkur soruya karşı cavabının müsbet oluşu çok tessüf vericidir. Hıristiyan ilahiyetinde "ilmi kelamında" Allahı Teala tabii nedenler sırasında yer almıştır, dolayısıyla Allah'a inanmakla ilmi hesaplar birbirleriyle çelişkiye düşüyorlardı, sonuç olarak da bilimlerin gelişi muvaffakiyyet elde etmeleri, Hıristiyanlık ilahiyetinin yenilgiye uğraması demek oluyordu.

Mekalenin başlangıcında ortaya atılan şüphe ve itirazlara değnirken Falamaryon'un Tabiatta Allah adlı eserin mukaddimesinde ünlü Fıransız filozofu Okost Comt'in şöyle dediğini naklettiğini yazmıştık: "Bilim, kainatın babasını kendi işinden ayırarak, ona gecici hizmetinden dolayı teşekkür ve taktir etmiş ve onu azemet ve kudretinin durak noktasına hidayet ederek bir kenara bırakmıştır." Okost Comte'nin beşerin düşünce gelişim sürecini, efsanecilik, felsefecilik ve bilimcilikten ibaret olan üç döneme ayırmasına dair ünlü görüşü Avrupa'da umum tarafından kabul görmüştür.

Onların bu düşüncelerini canı gönülden kabul eden doğu taklitçileri de aynı düşünce üzere hareket etmekte. Okost Comte eğer islami hikmetle aşına olmuş olsaydı bilimsel düşüncenin Avrupa'da ortaya çıkmasından önce, bu tür düşüncenin görevdi. Buna ilaveten İslami hikmet ve marifette dördüncü çeşit bir düşünce tarzı da vardır ki, Avrupa dünyası henüz de ona ulaşamamıştır.

Okost Comte'nin "kainatın babası" adıyla işaret ettiği şey, Hıristiyanlığın gök babası'dır. Zaten gecici olarak tabii nedenlerin yerine görev almak düşünce tarzı ancak Hıristiyanlığın gök babasına layıktır, her şeye ihatesi olup, her şeye aynı nisbette olan Allah'a Teala'nın zatına değil. Allah'ı Teala'ya inanmanın bilimsel çalışma ve hesaplarla çelişmediği düşüncesi Hikmet-i Müteali'ye olarak adlandırdığımız sad-rül Mütellih'inin felsefi düşünce tarzına mahsus değildir.

Normal İslami felsefi öğretiler de aynı düşünceyi öğretmektedir. İslam aleminde sadece bazı kelimacılar bu tür düşünceye sahip olmuşlardır. Bu isse azınlıkta olan bir düşünce tarzıdır. Biz Sadr-ül Mütellihin'in Fahri Razi'ya bu doğrultuda olan ince ve yüce itirazlarını elinizdeki bu usul-ü Felsefe adlı kitabın üçüncü cildinde Sadürl Mütellihin'in El- Esfar adlı kitabının dördüncü .cildinden nakletmişimdir